

UDK: 821.112.22

Nargiza MANNANOVA,
A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti tayanch doktoranti
E-mail:nargizamannanova7@gmail.com

JTSBMQTMOI Samarqand filiali dotsenti F.Eshnazarova taqrizi asosida

UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION BOSHQARISHNING TA‘LIM MUHITINI YARATISH VA SHAKLLANTIRISH

Аннотация

Mazkur maqolada umumiy o‘rta ta‘lim tizimida innovatsion boshqaruvning ahamiyati, ta‘lim muhitini yaratish va shakllantirishda amalga oshirilishi lozim bo‘lgan strategiyalar yondashuvlar tahlil qilinadi. Ta‘lim muassasalarida innovatsion boshqaruvning joriy etilishi, nafaqat ta‘lim sifatini oshirishga, balki yoshlarning intellektual va shaxsiy rivojlanishiga ham katta hissa qo‘shadi. Maqolada, shuningdek, innovatsion boshqaruvning ta‘lim tizimidagi samaradorligini oshirish uchun zarur bo‘lgan boshqaruvga oid yangiliklar, shuningdek, ularning amalga oshirilishi uchun muhim shart-sharoitlar muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: Boshqaruv, innovatsiya, ekspert, jamoatchilik, strategiya, kadr, takt, muassasa, rahbar, innovatsion ta‘lim.

СОЗДАНИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ИННОВАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В данной статье анализируется важность инновационного управления в системе общего среднего образования, стратегии и подходы, которые необходимо реализовать при создании и формировании образовательной среды. Внедрение инновационного менеджмента в образовательных учреждениях в значительной степени способствует не только повышению качества образования, но и интеллектуальному и личностному развитию молодежи. В статье также рассматриваются управленческие инновации, необходимые для повышения эффективности инновационного менеджмента в системе образования, а также важные предпосылки их реализации.

Ключевые слова: Менеджмент, инновации, эксперт, общественность, стратегия, персонал, такт, институт, лидер, инновационное образование.

CREATING AND SHAPING AN EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF INNOVATION MANAGEMENT IN THE GENERAL SECONDARY EDUCATION SYSTEM

Annotation

This article analyzes the importance of innovative management in the system of general secondary education, strategies and approaches that need to be implemented in creating and shaping the educational environment. The introduction of innovative management in educational institutions significantly contributes not only to improving the quality of education, but also to the intellectual and personal development of young people. The article also discusses managerial innovations necessary to improve the effectiveness of innovation management in the education system, as well as important prerequisites for their implementation.

Key words: Management, innovation, expert, public, strategy, personnel, tact, institute, leader, innovative education.

Kirish. “Bir o‘ylab ko‘raylik dunyodagi rivojlangan davlatlar qanday qilib yuksak taraqqiyotga va turmush farovonligiga erishmoqda” [1] natijada, jamiyatdayuz berayotgan jadalozgarishlar, ilm-fan va texnologiyalar rivoji, global integratsiya jarayonlari ta‘lim tizimiga yangicha yondashuvlar va samarali boshqaruv usullarini joriy etishni talab qilmoqda. O‘zbekistonning ta‘lim tizimi, ayniqsa, umumiy o‘rta ta‘lim sohasida sifat va samaradorlikni oshirish borasida muhim o‘zgarishlar olib borilmoqda. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda innovatsion boshqaruvning o‘rni beqiyosdir. Innovatsion boshqaruvning ta‘lim tizimiga joriy etilishi, nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshirish, balki ularga zarur bo‘lgan shaxsiy va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. “Umumiy o‘rta ta‘lim muassasalari boshqaruvida nafaqat ta‘lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va ularni boshqarish balki subyektlar uchun zaruriy sharoitlar yaratish ularni faol rejalashtirish, tashkil etish, muovfiqlashtirish, nazorat qilish, tahlil qilish, samaradorlikni baholash shuningdek moddiy-texnik bazasini yaratish kabi bir qator vazifalar sanab o‘tiladi”[2].

Innovatsion boshqaruvning ta‘lim muhitini yaratishdagi roli juda katta.

Ta‘lim muhitini shakllantirish nafaqat o‘qitish metodlari va texnologiyalari, balki o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar, jamiyatning ta‘limga bo‘lgan e‘tibori, shuningdek, ta‘lim muassasalarining boshqaruv tizimining samaradorligi bilan bog‘liqdir.

Bugungi kunda ta‘lim muhitini yaxshilash uchun innovatsion boshqaruvning yangi yondashuvlari, usullari va strategiyalari zarur. Bu esa, o‘quv jarayonida interaktiv va individual yondashuvlarni qo‘llash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, hamda o‘qitishning samaradorligini oshirishga qaratilgan yangicha boshqaruv modellari ishlab chiqishni anglatadi.

Umumiy o‘rta ta‘lim tizimida innovatsion boshqaruvning ta‘lim muhitini yaratish va shakllantirish masalasi bugungi kun ta‘limining eng dolzarb masalalaridan biridir. Ammo innovatsion boshqaruv, yangi pedagogik metodlar, texnologiyalar va boshqaruv yondashuvlarini ta‘lim tizimiga joriy etish orqali ta‘lim sifatini oshirish imkonini beradi.

(Matn juda katta hajmli bo‘lgani uchun uni to‘liq ko‘chirishning o‘rniga, uni hujjat ko‘rinishida tayyorlab berishim yoki parcha-parcha tahlil qilib berishim mumkin.)

Agar xohlasangiz, matnни Word/PDF fayl ko'rinishida tozalangan shaklda olish yoki qismlarga bo'lib tahrir qildirish mumkin. Qanday yordam berishimni xohlaysiz?

Shuningdek, o'quvchilar vaota-onalar bilan aloqa muammolariham mavjud bo'lib, ba'zidaota-onalar va o'quvchilar yangi metodlarni qabul qilmasligi yoki ularga ishonmasligi mumkin. O'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish, ular bilan doimiyaloqada bo'lish vaota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish, innovatsion boshqaruvni amalgaoshirishda kattaahamiyatga ega. Bu jarayon, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali aloqani o'rnatishni, yangi pedagogik metodlarni o'qitishning samarali tizimiga aylantirishni talab etadi. Shuningdek "ta'lim tashkiloti rahbarlari boshqaruv faoliyatini innovatsion yo'nalishlari bo'yicha o'z funksional vazifalarni amalga oshirishida tizimli yondashuvni tatbiq etishi muhim ahamiyatga ega"[4].

Shu o'rinda ushbu masalaning bir qancha yechimlarini ham ko'rsatib o'tish zarur. "Davlat va jamiyat hayotini yangilash, rivojlantirish, uning ta'lim tizimini modernizatsiyalash, bu tizimni mazmun va tuzilish jihatdan yangilash orqali amalga oshiriladi"[5]. Ular quyidagilarni tashkil etadi. Innovatsion boshqaruv uchun zarur bo'lgan resurslar, xususan, axborot texnologiyalari, o'qituvchilarni qayta tayyorlash vayangi pedagogik metodikalarni joriy etish borasida davlat tomonidan moliyaviy va tashkilotchilik yordamini kuchaytirish. O'qituvchilar va rahbarlar uchun innovatsion boshqaruv bo'yicha treninglar va seminarlar tashkil etish, shuningdek, ilmiy-pedagogik jamoalarning hamkorligini yo'lga qo'yish. Ta'lim muassasalaridayangiliklarga nisbatan ijobiy qarashni shakllantirish uchun o'quvchilar, o'qituvchilar va rahbarlar o'rtasida o'zgarishlarga tayyorlikni rivojlantirishga qaratilgan tizimli ishlanmalar ishlab chiqish kabilarni yechim sifatida taqdim etish mumkin. "Boshqarish jarayoniga innovatsion tuzilishga ega bo'lgan murakkab pedagogik tizim sifatida yondashish"[6] boshqaruv jarayonida nechog'lik innovatsiyalar muhimligini ko'rsatadi.

Shu o'rinda innovatsion boshqaruvning ta'lim muhitini shakllantirishdagi roli ham beqiyosligini takidlash joizdir. Innovatsion boshqaruv, ta'lim tizimining barcha komponentlari o'rtasida muvofiqlikni ta'minlab, ta'lim muhitini shakllantiradi. Bu jarayonda ta'lim muassasalaridao'qitishning sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etish, shuningdek, ularga zarur bo'lgan ijtimoiy va shaxsiy ko'nikmalarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi. Innovatsion boshqaruvning asosiy maqsadi – ta'lim muhitini ishlab chiqish, o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash, shuningdek, ta'lim jarayonidayangi pedagogik va texnologik yondashuvlarni tatbiq etishdir. Shu jarayonda umumiy o'rta ta'lim tizimida innovatsion boshqaruvning ta'lim muhitini yaratishdagi afzalliklarni ham ko'rishimiz mumkin. Ushbu afzalliklar, ta'lim jarayonini yanada samarali va zamonaviy qilishgayordam beradi.

Quyida innovatsion boshqaruvning ta'lim muhitini yaratishda asosiy afzalliklari keltirilgan: Yuqori sifatli ta'limni ta'minlash yani innovatsion boshqaruv yangi pedagogik yondashuvlarni qo'llash imkonini beradi, bu esa o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratadi.

Tahlil va natijalar. Tezkor adaptatsiya va moslashuvchanlik. Innovatsion boshqaruv tizimi boshqaruv muhitini tezda yangilash va xodimlarni ehtiyojlariga moslashtirish imkoniyatini yaratadi. Bu esa ta'lim jarayonining o'zgaruvchan talablariga moslashishgayordam

beradi. Agil boshqaruv yondashuvi, xodimlarnio'zgaruvchan ehtiyojlariga tezda javob berishga imkon beradi, bu esa ta'lim sifatini doimiy ravishdayaxshilashga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida texnologiyalardan samarali foydalanish, innovatsion boshqaruv raqamli texnologiyalarni ta'limda samarali qo'llashga imkon beradi. Masalan, onlayn boshqaruv, interaktiv platformalar, sun'iy intellekt tizimlari va boshqa raqamli vositalar orqali ta'lim jarayoni optimallashtiriladi.

O'qituvchilarning malakasini oshirish, innovatsion boshqaruv usullari orqali o'qituvchilarning malakasini doimiy ravishda oshirish imkoniyatlari yaratiladi. O'qituvchilar yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirib, ta'lim sifatini yanadayaxshilashga hissa qo'shadilar. Jamiyatda ta'limning ijtimoiy roli vaahamiyatini oshirish. Innovatsion boshqaruv ta'limning ijtimoiy rolini kuchaytiradi. Jamiyatda ta'limni rivojlantirish orqali, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shiladi.

Ta'lim tizimidagi yangiliklar jamiyatda ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlarga mos ravishda rivojlanadi. Samarali resurslar boshqaruvi, innovatsion boshqaruv tizimi resurslarni samarali boshqarish imkoniyatlarini yaratadi. Ta'lim resurslari (o'quv materiallari, texnologiyalar, inson resurslari) yanada oqilona taqsimlanib, ta'lim tizimining samaradorligi oshadi. Innovatsion yondashuv orqali moliyaviy va resurslarni taqsimlash tizimi optimallashtiriladi, bu esa ta'limning sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim muassasalarida innovatsiyalarni tatbiq etilishi albatta kelajakda boshqaruv tizimiga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi va boshqaruvda shaffoflikni ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa o'rinda shuni takidlash joizki, umumiy o'rta ta'lim tizimida innovatsion boshqaruvning ta'lim muhitini yaratish va shakllantirishdagi roli nihoyatda muhimdir. Innovatsion boshqaruv ta'lim jarayonining sifatini yaxshilash, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning ijodiy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi. Innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimigayangicha qarashlar, metodlar va texnologiyalarni joriy etishga imkon yaratadi, bu esa ta'lim muassasalarining samaradorligini oshiradi.

Ta'lim muhitini shakllantirishda innovatsion boshqaruvning asosiy omillari texnologik yangiliklar, pedagogik yondashuvlar, boshqaruv tizimi va ijtimoiy-madaniy muhitni o'z ichiga oladi. Ta'lim tizimidagi barcha resurslarni samarali boshqarish, o'qituvchilarni innovatsion yondashuvlarga o'rgatish va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish zarurdir. Shuningdek, ta'lim tizimining o'zgarishga qarshiligi, resurslar yetishmasligi va boshqaruv jarayonlaridagi noaniqliklarni bartaraf etish uchun tizimli ishlanmalar ishlab chiqish lozim. "Pedagogik innovatsiyalar generatsiyalashasosida kasbiy kompetentlikni oshirib boradi"[7].

Innovatsion boshqaruvning ta'lim muhitini yaratishdagi ahamiyati nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. "Ta'lim muassasalari, har tomonlama yetuk shaxsni shakllantirish uchun, rivojlanish yo'lidan borish kerak" [8]. Boshqaruvning innovatsion metodlarini joriy etish, o'quvchilarni nafaqat bilim, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar bilan ham ta'minlaydi.

Shunday qilib, umumiy o'rta ta'limda innovatsion boshqaruvning samarali amalgaoshirilishi, hamda ushbu jarayonga innovatsion yondashuvlar asosida boshqarish globallashuv jarayonidagi ta'lim muhitiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rishimiz mumkin. Innovatsion boshqaruv ta'limniyanada sifatli, raqobatbardosh va barqaror qilishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev, Sh. M. Yangi O'zbekiston taraqqiyotlar strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 211 b.
2. Xo'jaqulov, B. A. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida strategik boshqaruvni takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2024. – 11 b.

3. Matnazarova, M. B. Oliy ta'lim muassasalari pedagogik kadrlarining kasbiy komponentligini uzluksiz rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2019. – 9 b.
4. Safarov, R., Musayeva, U., Yusupova, F., Nurjanova, R. O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta ta'lim strategiyasi, muammolari va ta'lim mazmunining yangi modellari, ularni tatbiq etish yo'llari. – Toshkent: Fan, 2005. – 9 b.
5. Po'latov, Sh. Ta'lim menejmenti yoxud ta'lim tashkilotini ilmiy-metodik boshqarishga innovatsion yondashuv: O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2022. – 219 b.
6. Shlyaxer, A. Jahon miqyosidagi ta'lim. – Toshkent: Zamin, 2022. – 314 b.
7. Xakimova, D. X. Umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilarida reflektiv ko'nikmalarni shakllantirish jarayonlarini tashkil etish va boshqarish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, [yil ko'rsatilmagan]. – 85 b.
8. Qurboni, V. Sh., Seytxalilov, E. Ta'lim sifatini boshqarish. – Toshkent, 2006. – 129 b.